

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Ter introductie

‘ZONDER VISIOENEN VERWILDERT HET VOLK.’ Deze uitspraak van de oudtestamentische profeet Jesaja blijft onverminderd actueel. Toch zijn visioenen verdacht geraakt. Ze worden geassocieerd met luchtfietserij of, erger nog, met utopische dromen. Over de heilstaat op aarde of over maximale welvaart voor iedereen door de soepele drie-eenheid van markten, prijzen en technische mogelijkheden, bijvoorbeeld. Zowel de communistische als de liberale droom is op de harde realiteit uiteengespat.

* * *

Maar dat betekent niet dat de ultieme wijsheid is om het dan maar zonder een visie te doen. Of dat men er politiek gezien maar beter aan zou doen de pragmatiek van het haalbare tot hoogste doel te verheffen. Het betekent wel leven in het besef dat we, zoals de Italiaanse schrijver Claudio Magris het eens uitdrukte, ‘wonen in een onttoverde wereld en dat we net als Mozes het beloofde land wel in de verte kunnen zien, maar er niet zullen binnengaan’.¹

De Europese eenwording was een schoolvoorbeeld van hoe visie en werkelijkheidszin elkaar kunnen vinden. Een politiek van kleine stapjes vooruit en hard werken, gedragen door een ideaal, gebaseerd op gemeenschappelijke belangen die voorbij de eigen horizon reiken. De krachtproef van Europa bestond eruit verder te kijken dan de eigen neus lang is. Hierdoor werd interne eenheid tussen aartsrivalen mogelijk, een voorheen ongehoorde gedachte. Nu staat Europa voor diezelfde krachtproef. Zowel de landen in Europa als Europa als geheel zullen opnieuw verder moeten kijken dan hun eigen neus lang is (zie verder het redactioneel). Het is de vraag of dat zal lukken, nu landen de neiging hebben steeds meer terug te kruipen op hun ‘nationale belangen’ — maar is geen levensvatbaar alternatief.

Krachtproef Europa bestaat uit drie delen. Het eerste deel, *Het Europese ideaal*, opent met bijdragen van Jan Willem Sap, Theo Brinkel en Arie Oostlander. Sap geeft in zijn bijdrage aan dat het ideaal van Europa was en is om te strijden voor de vrijheid. Brinkel breekt in zijn bijdrage een lans voor verzoening als ideaal van de Europese eenwording, blijvend actueel in vraagstukken rond de toetreding van Turkije en de relatie met Rusland. Volgens Oostlander ligt Europa's blijvende kracht in zijn radicale breuk met de aloude machtspolitiek en in zijn inzet voor vrede. Helaas dreigt het religieuze inzicht dat 'wat goed is voor de een, ook goed is voor de ander' plaats te maken voor een enghartige invulling van het nationaal belang.

* * *

In het deel *Het Europese ideaal beproefd* worden aan de hand van een aantal thema's vraagtekens geplaatst bij het Europese ideaal. Zo stelt Luuk van Middelaar tegenover de opvatting van Oostlander dat Europa als vrede-ideaal zijn langste tijd gehad heeft en zich noodgedwongen zal moeten worden omvormen tot een machtsproject, om niet te worden ingehaald door de meedogenloze wetten van de geschiedenis. Jan Werts, sinds 1975 EU-correspondent in Brussel, hekelt in zijn bijdrage al te idealistische visies op Europa, die wel veel papierwerk opleveren, maar toch op niets uitlopen. Hij signaleert in zijn bijdrage dat de PvdA en het CDA gelukkig een realistischer koers zijn gaan varen, maar ziet graag dat deze keuze expliciet gemaakt wordt en verder wordt doordacht. Volgens hem moeten de belangen van de nationale staat het uitgangspunt zijn en kan een pleidooi voor een 'Oranje Europa' de burger weer voor Europa winnen.

Rick Lawson, hoogleraar aan het Europa Instituut van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden, ziet de mensenrechten als een test voor Europa's veerkracht. Naast de zeer succesvolle Raad van Europa gaat de Europese Unie zich, deels gedwongen door eigenbelang, naar zijn verwachting steeds meer inzetten voor de mensenrechten. Als de Unie erin slaagt een geloofwaardig en effectief mensenrechtenbeleid te ontwikkelen, dan zou dat volgens hem wel eens een enorme bijdrage kunnen leveren aan een hernieuwd enthousiasme voor het Europese ideaal.

Verder treft u in dit deel interviews aan met onder anderen Wim van de Camp en Rob Riemen. Wim van de Camp geeft aan dat de opstelling van het CDA richting Europa niet is veranderd, maar de omstandigheden en de uitdagingen wel. Om de burgers mee te krijgen zal Europa minder deftig en hoogdravend moet worden, en vooral resultaten moeten boeken. Riemen stelt daarentegen dat de Europese Unie is 'verworden tot een gebruiksartikel', waar burgers zich onmogelijk mee kunnen identificeren. Alleen het werkelijk serieus nemen van het Europees beschavingsideaal kan hiertoe nog een aanzet bieden.

Het tussendeel bestaat uit een schitterend essay van filosoof en publicist Ger Groot. Hij verwoordt op persoonlijke wijze hoe Europa door hem heen gegaan is en hoe de onderdompeling in andere talen het eigen wereldbeeld buitengewoon kan vergroten en verrijken. Een buitenlands studieverblijf voor studenten, om op deze wijze de betrekkelijkheid van de eigen ervaring en opinie te leren inzien, zou een vast onderdeel in ieder curriculum moeten worden.

* * *

Als vanouds vindt u ook enige thematische gedichten en een bezinningsgedicht, verzorgd door poëziedirecteur Arnoud van Adrichem. Deze keer zijn dat gedichten van Marc Kregting, Arjen Duinker en Elma van Haren.

In de boekenrubriek staat onder meer een bespreking van Luuk van Middelaars *De passage naar Europa* door Jean Penders, en beschrijft Herman Kaiser de lenige ideologische souplesse van de CDU onder Angela Merkel. Verder bespreekt Jan Schinkelshoek het boek *Zonder twijfel*, Herman Veenhofs biografie over Pieter Jongeling. Jongeling wordt door Schinkelshoek gekenschetst als een oudtestamentische profeet, die met een heilige toorn van zich afbijten kon, omdat sommige zaken nu eenmaal niet onweersproken kunnen blijven.

Jan Prij, redactiesecretaris *Christen Democratische Verkenningen*

Noot

-
- 1 Claudio Magris, 'Utopie en onttoevring', *Nexus* 17 (1997), pp. 9-19.